

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Ole Christian Skogstad,
Christian Brun-Jenssen (reindrift)

Uttalelse til utredningsprogram- Konsesjon - Rana - Randalen kraftverk

Statsforvalteren viser til høring datert 26.03.26 av utredningsprogram for Randalen kraftverk i Rana kommune.

Randal kraftverk er vurdert etablert ved å utnytte fallet i Randalselva (Ruovadajåhkå) mellom kote 505 og kote 283,5 med kraftstasjon i fjell, og utløp litt ovenfor Krokstrand. Vannveien og kraftverket bygges i fjell. Tunnelen er tenkt konstruert slik at den også kan brukes som et lite tunnelmagasin. Det er planlagt å føre vann fra to sidebekker direkte inn i tunnelen. Kraftverket planlegges med installert effekt på 25 MW og beregnes å produsere om lag 61 GWh/år.

Statsforvalterens uttalelse

En realisering av Randal kraftverk vil medføre at en ca. 10 km lang strekning av Randalselva, samt ca. 3 km fordelt på to sidebekker, vil bli berørt. I tillegg til endringer i vannregimet i vassdraget på den her aktuelle strekningen, vil etableringen av fjellanlegget medføre deponibehov for overskuddsmasser.

Forslaget til utredningsprogram ser ut til å omfatte det meste av de forhold som bør utredes nærmere. Vi har imidlertid noen merknader til utredningstemaene naturmangfold, friluftsliv og reindrift. For konsekvensutredning av klima og miljø vises det til veileder M-1941.

Naturmangfold

Berggrunnen på den berørte strekningen veksler mellom kalkfattig grunn (granitt), intermediær berggrunn (grafittskifer) og mer kalkrike områder (kalkfylt).

Terrestrisk naturmangfold

Naturtypekartleggingsdekningen i området Randalen er forholdsvis liten. På strekningen Bolna-Krokstrand finnes det noen få eldre (> 10 år) naturtypelokalitetsavgrensninger i henhold til håndbok 13. Flere av disse synliggjør forekomster av kalkrik grunn. Det gjør også den spredte forekomsten av rødsildre (NT) i dalen. Statsforvalteren registrer at Ecofact AS etter oppdrag fra Småkraftkonsult AS i fjor høst gjennomførte NiN-kartlegging av kantsonen langs de her aktuelle elvestrekninger, inntak- og stasjonsområdene, samt aktuelle areal for deponering av masser.

Det er i forbindelse med NiN-kartleggingen funnet grunnlag for avgrensninger av naturtyper like før og etter Randalsevas samløp med Virvassåga (Vijriesjohke). Spesielt interessant er forekomstene av flomskogsmark ved Storholmen, Breidalstranda, Grauthellerstranda og Silforsholmen/Vakkerea. Samtlige av disse flompåvirkede skogsområdene er av stor eller middels verdi. Flomskogsmark er i Norsk rødliste for naturtyper 2018 vurdert som sårbar (VU). Flomskogsmark er avhengig av et flomregime som opprettholder vannets tidvise påvirkning i styrke og frekvens. Utbygging av vannkraft er en av de viktigste påvirkningsfaktorene, og det må i konsekvensutredninger gjøres inngående vurderinger av påvirkning på disse lokalitetene og samlet belastning for naturtypen.

Skissert deponiområde nr. 3 er bare delvis dekket av NiN-dekningskartet. Her må en kunne forvente all den tid dette området foreslås som deponiareal at det det foretas supplerende NiN-kartlegging av hele området. Dette spesielt ettersom det i 2006 ble registrert en gammel furuskogforekomst etter håndbok nr. 13 innenfor deler av området.

Det er et betydelig potensial for en mer bærekraftig ressursforvaltning, hvor fokuset i vesentlig større grad rettes inn mot gjenvinning av overskuddsmasser. Det bør i større vannkraftutbyggingsprosjekter som generer overskuddsmasser, og som i tillegg ligger nær eksisterende infrastruktur, sees på muligheten for å kunne gjenbruke/gjenvinne massene i stedet for at disse deponeres permanent.

Dunderlandsdalen, herunder øvre del, utgjør sammen med omkringliggende fjellområder viktige leveområder for rovfugl. Det foreligger både eldre og nye registreringsringer av ulike rovfuglearter i influensområdet. Konsekvensutredningen må spesielt synliggjøre virkninger for fugl i området.

Limnisk naturmangfold

Ranavassdraget er kraftig påvirket av flere større reguleringer, hvor også øvre deler av vassdraget er påvirket gjennom overføring til Kalvatn og derfra videre til Akervatn.

Ranelva ble av Stortinget utnevnt som nasjonalt laksevassdrag i 2007, jf. St.prp.nr. 32 (2006-2007). Raudfjellfossen utgjør et absolutt vandringshinder for anadrom laksefisk, og vannareal oppstrøms fossen inngår ikke i beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag. Oppstrøms vandringshinderet finnes hovedsakelig stasjonære fiskearter, hovedsakelig ørret. Det er gjort få fiske- og bunndyrsundersøkelser av vassdraget oppstrøms anadrom strekning, og det foreligger derfor sparsomt med informasjon om limnisk naturmangfold her.

Friluftsliv

Krokstrand- Breistranda er registrert som et viktig nærturterreng. Videre utgjør Elvmøthei et sentralt utgangspunkt for både utfart inn i Virvassdalen og Jordbekkenområdet. Tiltakets påvirkning på friluftsliv, og da særskilt friluftslivsområdet ved Silfossen, skal konsekvensutredes nærmere.

Reindrift

I kapittel 5.8 (side 45) er reindrift beskrevet. Informasjonen er hentet fra «offentlig tilgjengelig kart, og tilgjengelig planverk fra Statsforvalter og fylkeskommune». Vi antar at det her er snakk om reindriftas arealbrukskart i Kilden, samt Saltfjellet reinbeitedistrikts distriktsplan.

Søkers tolkning av dette har ikke vært helt vellykket. Søker skriver at «*Tiltakets nøyaktige plassering og påvirkning må undersøkes gjennom konsekvensutredningen*» og at detaljene beskrives i utredningsprogram. I kapittel 5.10 (side 59) står følgende: «*Utredningen skal gjennomføres i tråd med metodikken i Statens vegvesens håndbok V712*». Følgende skisseres:

- Det skal gis en oversikt over eksisterende vannkrafttiltaks nåværende påvirkning på reinbeitedistriktet.
- Det skal gis en beskrivelse av reindriftens bruk av området, og dets spesifikke funksjon for reindriften.
- Tiltakets konsekvenser skal vurderes i anleggs- og driftsfasen. Blant annet eventuelt tap av beiteområder.
- Det skal innhentes informasjon fra reinbeitedistriktet og statsforvalteren.
- Tiltaket skal sees i sammenheng med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.
- Avbøtende tiltak skal vurderes, herunder eventuelle justeringer av tiltaket.

Som beskrevet i meldingen, må det utarbeides en konsekvensutredning for reindrift. Det er viktig at den gir et godt beslutningsgrunnlag for videre prosess. Vi har en del innspill og synspunkter som vi ber om at legges til grunn.

Berørte reinbeitedistrikt og samebyer

Det er oppgitt at tiltaket ligger i Saltfjellet reinbeitedistrikt. Dette stemmer i stor grad, men tiltaket berører langt flere. Et av de planlagte deponiene ligger i Ildgruben reinbeitedistrikt, noe som gjør at de også er en berørt part og må inkluderes i prosessen. Videre har Svaipa sameby gjennom grensereinbeiteoven rettigheter som i nord og vest avgrenses av Randalselva og Virvassåga. De er dermed berørt av tiltaket og må inkluderes i utredningen.

Metodikk

Det som foreligger av skriftlig kunnskap er dårlig, og det må utarbeides et oppdatert kunnskapsgrunnlag. Dette må utarbeides av uavhengige aktører med reindriftskompetanse. Det legges opp til å bruke metodikken beskrevet i Statens vegvesens håndbok V712 for å vurdere påvirkningen på reindrift. Vi har noen betenkelig med det. Metodikken er noe utdatert, og SVV har så vidt vi kjenner til startet et arbeid med å oppdatere denne. Pr. i dag vil sannsynligvis Miljødirektoratets veileder M-1941 gi en bedre konsekvensutredning.

Som en del av Regjeringens tiltakspakke for reindrift og energi (lagt frem 20. desember 2023) ble det besluttet at det skal fastsettes en ny metodikk for vurderinger av reindrift i konsekvensutredninger, og særlig for hvordan tradisjonell kunnskap skal innhentes. NIBIO har levert en rapport som forslår ny metodikk, og Landbruksdirektoratet holder nå på å lage et høringsnotat med forslag til ny metodikk. Vi vet ikke når det går på høring eller blir vedtatt, men ber om at hovedpunktene i NIBIOs rapport inkluderes i utredningsprogrammet/konsekvensutredningen. Foruten det søker selv har skissert, vil vi særlig peke på:

- Tradisjonell kunnskap skal innhentes og legges til grunn. Intervjuer med berørte reinbeitedistrikter og samebyer er en del av dette.
- Det må gjøres en vurdering av den samlede effekten av alle eksisterende og planlagte inngrep, ikke bare vannkraftutbygginger.
- Influensområdet må settes med bakgrunn i reinens unnvikelseseffekt, og ikke bare det fysiske inngrepet.
- Reindriften bruk av området beskrives. Dette inkluderer også at flyttleiene må være tegnet fullstendig, ikke bare flaskehalser som i dag. Som følge av manglende konvensjon har Saltfjellet reinbeitedistrikt ikke lengre tilgang til sine tradisjonelle vinterbeiter i Sverige. Dette må også belyses og vurderes i konsekvensvurderingen.

- Plassering og utforming av deponier vil ha stor betydning for konsekvensene i driftsfasen. Det er viktig at plassering og utforming vurderes grundig for å minimere konsekvensene dersom konsesjon gis.
- Randalselva er i dag en naturlig avgrensing av konvensjonsområdet. Til tross for redusert vannføring vil den være en naturlig barriere som hindrer svensk rein å trekke videre vestover. På samme måte er Ranelva en naturlig grense mellom Saltfjellet og Ildgruben reinbeitedistrikter. Konsekvensanalysen må belyse effektene av redusert vannføring og faren for økt sammenblanding mellom berørte distrikter og samebyer, og hva dette eventuelt medfører av ekstraarbeid.

Reindriftas arealbrukskart og distriktsplaner

Både arealbrukskartene og distriktsplanene kan gi god informasjon om reindriftas bruk av områdene. Det er imidlertid viktig at de brukes med varsomhet. Arealbrukskartene er ikke fullstendige. De kan også mangle endringer i driftsmønster på grunn av blant annet klimaendringer eller inngrep. For å forstå arealbrukskartene er det avgjørende at berørte reinbeitedistrikt og samebyer får fortelle om bruken og gi et utfyllende bilde. Her ser vi at det til en viss grad bare vises bruddstykker og flaskehalsar i arealbrukskartene, og det er et opplagt behov for supplering med informasjon. Det samme gjelder for distriktsplanen.

Forholdet til kvartsbrudd på Nasafjell

Meldingen gir inntrykk av at et Kvartsbrudd på Nasafjell kommer. Det er riktig at det over lang tid har pågått en prosess for dette, men så langt vi kjenner til mangler prosjektet pr. i dag nødvendige tillatelser.

Med hilsen

Tore Vatne (e.f.)
seksjonsleder

Ole Christian Skogstad
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Rana kommune
Nordland fylkeskommune
Saltfjellet reinbeitedistrikt v/Olof Anders Kuhmunen
Ildgruben reinbeitedistrikt v/ Stig Lifjell
Svaipa sameby v/ Tomas Nutti